

■ वसंत सबनीस (१९२३ ते २००२) :

सुप्रसिद्ध लेखक, विनोदकार, नाटककार. सबनीस यांनी लेखनास प्रारंभ केला तो कवितेने. नंतर ते विनोदी लेखनाकडे वळले. 'पानदान', 'चिल्लरखुर्दा', 'भारूड', 'मिरवणूक', 'पंगत', 'आमची मेली पुरुषाची जात' असे विनोदी लेखसंग्रह; 'खांदेपालट', 'पखाल', 'आत्याबाईला आल्या मिशा', 'थापाड्या', 'विनोदी द्वादशी', 'बोका झाला संन्यासी' हे कथासंग्रह; 'सोबती' हा व्यक्तिचित्रसंग्रह; 'माहेश्वरी' हा आत्मपर लेखांचा संग्रह प्रसिद्ध.

विनोदी लेखनाबरोबरच त्यांनी अनेक नाटके, एकांकिका व लोकनाट्ये लिहिली. त्यांची बरीच नाटके रंगभूमीवर गाजली. राजकीय भाष्य व चतुर संवाद यामुळे त्यांचे 'विच्छा माझी पुरी करा' हे लोकनाट्य विलक्षण लोकप्रिय झाले. 'प्रेक्षकांनी क्षमा करावी', 'चिलखतराज जगन्नाथ' हे त्यांचे एकांकिका संग्रह आणि 'गुदगुल्या' हा बालकथा संग्रह प्रसिद्ध आहे.

'दंतकथा' हा एक विनोदी लिलत लेख आहे. दाताचे दुखणे खूपच त्रासदायक असते. त्यामुळे कोणत्याही माणसाची अवस्था अगदी केविलवाणी होते, मात्र अशा गंभीर विषयातील प्रसंग लेखकाने नर्मिवनोदी शैलीत मार्मिकपणे टिपले आहेत. दाताच्या दुखण्याची असह्यता, त्याप्रसंगी माणसाची होणारी दयनीय अवस्था आणि त्यामधून घडणारा प्रसंगनिष्ठ विनोद वाचकाला खळखळून हसवतो. वास्तवाला जोडून येणारी अतिशयोक्ती, कधी आढळणारी विसंगती तर कधी मराठीतील म्हणी, वाक्प्रचार आणि शाब्दिक कोट्या यांचा लेखकाने विनोदिनिर्मितीसाठी कल्पकतेने केलेला वापर या पाठातून अभ्यासता येईल.

मानवी देह पंचमहाभूतांचा बनलेला आहे असे म्हणतात. ज्या ज्ञानी मंडळींना मानवी देहात पंचमहाभूते दिसली, त्यांना सहावे महाभूत कसे दिसले नाही याचे मला राहून-राहून नवल वाटते. या सहाव्या महाभूताला सामान्यांच्या भाषेत 'दात' असे म्हणतात.

माझ्या मते, दात ही परमेश्वराने मारून ठेवलेली मेख आहे. मानवी देहाची सर्व रचना परिपूर्ण केल्यानंतर जवळजवळ सहा-सात महिन्यांनी ही दाताची कल्पना परमेश्वराला सुचली असावी. नाही तर इतर सर्व अवयव एकदम फुटत असताना दातच तेवढे एखाद्या सभेच्या मुख्य पाहुण्यासारखे मागाहून का यावेत?

तुटलेले बोट पुन्हा उगवल्याचे माझ्या तरी पाहण्यात नाही किंवा पहिले नकटे नाक गळून पडून त्या जागी नवे नाक आल्याचेही ऐकिवात नाही; पण दात हा एकच अवयव असा आहे, की जो दोनदोनदा उगवतो. तेव्हा माणसाला शरण आणताना तृण धरायला एखादी चांगली जागा असावी म्हणून ही दातांची योजना झाली आहे याबद्दल माझी तरी खात्री आहे. तसे दातांनी माणसाला काय दिले आहे? दुसरा कुठलाही अवयव उगवताना माणसाला त्रास होत नाही. पण दात हे त्रास दिल्याशिवाय उगवत नाहीत. ते येताना ताप आणि गेल्यावर पश्चाताप!

मला स्वतःला तर दातांबद्दल मुळीच प्रेम वाटत नाही. कारण लहानपणी मला दात येत असताना त्यांनी

घरातल्या माणसांना रडवले होते म्हणे! अर्थात हे सर्वस्वी खरे असेलच असे नाही. त्यांच्याबरोबर मीही रडलो असलो पाहिजे. दात आल्यानंतरही मी दिसेल त्याला चावत असे अशीही एक दंतकथा ऐकून अजूनही कित्येक नातेवाईक माझ्यापासून द्र पळतात. आता मी दिसेल त्याला मुळीच चावत नाही. कारण चावण्याची हौस अनेकदा स्वत:चीच मनगटे चावून चावून भागली आहे! पण माझ्या दातांनी मला एवढा उपद्रव दिला आहे, की त्या मानाने दुसऱ्यांना झालेला उपद्रव काहीच नाही आणि म्हणूनच दातांबद्दल मला दातांत धरता येईल एवढासुद्धा आदर राहिलेला नाही. माझ्याप्रमाणे मराठी भाषेलाही दातांबदुदल आदर नाही असेही मला नंतर आढळून आले. कारण मराठी भाषेत अशी म्हण किंवा शब्दप्रयोग नाही ज्यात दातांबददल मंगल भावना व्यक्त झाली आहे. ज्या म्हणी व शब्दप्रयोग दातांशी निगडित आहेत, त्या दारिद्र्य, भिकारपणा, असभ्यपणा यांचे प्रत्यंतर घडवणाऱ्या आहेत. नाही म्हणायला प्रेमविव्हल कवींनी प्रेयसीच्या दातांना कृंदकळ्यांपर्यंत नेऊन पोचवले असेल तेवढाच अपवाद! तरी पण केवळ प्रेयसीच्या दातांत जीव अडकून तिच्या प्राप्तीसाठी झगडणाऱ्या प्रियकराचे उदाहरण माझ्या तरी ऐकिवात नाही. डोळे, रंग, ओठ, एखादा तीळ, एखादी खळी माणसाला गुंतवतात; पण दात पाहून वेडा झालेला प्रियकर मला अजून भेटावयाचा आहे. लहानपणी जे न घासल्याबददल मार खावा लागतो, तरुणपणी जे फार घाशीत बसल्याबद्दल वडील माणसांची बोलणी खावी लागतात, व्यवहारात जे कोण केव्हा पाडील याचा भरवसा नसतो आणि जे दंतवैद्याकडे जायला भाग पाडतात ते दात, अशी माझी दातांबद्दलची कल्पना आहे.

मनुष्यस्वभावाप्रमाणे मीही प्रथम दातांची पर्वा केली नाही. दात दुखणाऱ्या माणसांची अवहेलना केली. एवढ्याशा दातदुखीचे एवढे मोठे कौतुक लोक का करतात हे मला कळत नसे. आमच्या परशा पहेलवानासारखा मस्त गडीसुद्धा दातांपुढे चारीमुंड्या चीत झालेला मी पाहिला, तेव्हा मला दातदुखीचा जरा संशय आला.

परशा हा जन्मापासून पहेलवान. रानात अनेकदा लांडग्याशी एकटा झुंजलेला. अनेक लांडग्यांचे सुळे नुसत्या काठीच्या तडाख्याने पाडणारा हा गडी नेहमी अशा ऐटीत चालायचा, की जसा काय वनराजच! छाती इतकी पुढे काढायचा, की अनेकदा आधी त्याची छातीच दिसायची आणि अर्ध्या मिनिटाने त्याचा चेहरा दिसायचा. रस्त्यात भेटला, की ''काय रं, कुटं निगालास?'' असा त्याच्या दृष्टीने अत्यंत प्रेमळ; पण माझ्या दृष्टीने अतिशय उर्मट असा सवाल करायचा. मला त्याचा राग येत असे.

''चाललोय कुस्ती मारायला... येतोस?''

"कुस्ती?" असे म्हणत तो अत्यंत विकट हास्य करायचा आणि "अरं, अगुदर माशी तर मार नाकावरली... मग कुस्तीचं बगू" असे म्हणून माझ्या खांद्यावर मोठ्या प्रेमाने दणका द्यायचा; पण गंमत अशी, की दणका मला दिला तरी लागायचे त्याला.

"लइ हाडं हैत तुझ्या अंगात! दगडावाणी लागत्यात हाताला." असे त्याने म्हटले, की हाडाच्या बाबतीत का होईना; पण आपण त्याच्या वरचढ आहोत याचाच आनंद अधिक वाटायचा.

आपल्या ताकदीची-मस्तीची परशाला फार घमेंड होती. स्वत:चा उल्लेख करताना तो 'शिंव्ह' म्हणायचा. स्वत:ला 'शिंव्ह' म्हणून घेण्यात त्याला अभिमान वाटायचा.

''काय परशा, यंदा कशी काय तयारी आहे?'' असे कुणी विचारले, की त्याचे उत्तर ठरलेले असे-

''शिंव्हाला काय भ्या हाय व्हय कुनाचं?''

'शिंव्ह मातीत उतरला, की लांडगी, कोल्ही पाक पशार व्हत्यात... 'शिंव्हाला अल्याड लई झोप लागतीया', अशा भाषेत तो नेहमी स्वत:बद्दल बोलायचा. त्याला दात घासायचा विलक्षण कंटाळा असे. चार-आठ दिवसांतून एकदा केव्हातरी दात घासण्याचे सोंग करायचा. त्याबद्दल मी एकदा सहज त्याला विचारले, ''परशा, तू दात घाशीत नाहीस वाटतं रोज?''

''शिंव्ह काय दात घासतो व्हय कदी?'' असे त्याने ताडकन उत्तर दिले.

असा हा सिंहासारखा उग्र व बलदंड परशा एके दिवशी सपाटून मार खाल्लेल्या कुत्र्यासारखा समोरून येत होता. त्याची ऐट, त्याचा दिमाख, त्याची घमेंड यांपैकी कशाचाही मागमूस त्याच्या चेहऱ्यावर दिसत नव्हता. कुस्तीत हरला तरी तो कधी असा दिसला नव्हता. जवळ जाऊन मी विचारले, ''काय पहेलवान, काय झालं आज?''

केविलवाणा चेहरा करून म्हणाला, ''दात रं! काल रातच्या धरनं असा ठणकतुया! काईएक सुचेनासं झालंया.''

''अरे, सिंहाचे दात कधी दुखतात होय?'' मी जरा थट्टेने म्हणालो.

''कसला शिंव्ह घिऊन बसलास मर्दा? ह्या दातानं शिंव्हाचा पार बकरा करून टाकलाया!'' असे म्हणून त्याने त्याच्या दातदुखीची दर्दभरी कहाणी मला सांगितली आणि अखेरीस म्हणाला, ''अरं, शिंव्हच न्हवं, नरशिंव्ह आला तरी दाताम्होरं त्येचं काई एक चालायचं न्हाई!''

मला त्यावेळी परशाचे हसू आले; पण काही काळानंतर माझाही जेव्हा परशा झाला तेव्हा माझा नक्षा पार उतरला. माणसाला मरण आणि दातदुखी चुकवताच येत नसावी. किंबहुना दात ह्या इंद्रियाचे एक कार्य दुखणे हेच असावे. जन्मात एकदाही दात न दुखलेला मनुष्य मला तरी अजून आढळलेला नाही. असा कुणी असलाच, तर तो कमनशिबीच असला पाहिजे. ब्रह्मांड पाहण्याचा योग त्याच्या नशिबी नाही.

अनेक वर्षे समोर येईल ते मिटल्या डोळ्यांनी चावणारा माझा दात एके दिवशी काही कारण नसताना ठणकू लागला. असा ठणकू लागला, की त्यांने माझी अवस्था हीनदीन झाली. दात ठणकू लागल्याबरोबर मी पहिली गोष्ट कोणती केली असेल तर ही, की ज्यांच्या ज्यांच्या दाढदुखीची अवहेलना केली होती, त्या सर्व माणसांची त्यांच्या दात व दाढांसकट मनातल्या मनात क्षमा मागितली.

दात दुखायला लागला, की तो मुळापासून दुखू

लागतो. किंबहुना दाताला मूळ असते हे फक्त तो दुखायला लागला महणजेच कळते. माझा दात जेव्हा दुखायला लागला तेव्हा तर माझी खात्रीच झाली, की आपण आरोग्यशास्त्राच्या पुस्तकात पाहिलेले दाताचे चित्र आणि प्रत्यक्ष आपले दात यांत फार फरक असला पाहिजे. आपल्या दाताला मूळ नसून झाडासारख्या मुळ्या असल्या पाहिजेत आणि त्या हिरड्यांत सर्वत्र पसरल्या असल्या पाहिजेत. नाहीतर सगळेच दात दुखत असल्याचा भास मला का व्हावा? प्रत्येक दाताला हात लावून पाहिल्यानंतर ज्या दाताने शंख करायला लावला, तो दुखरा दात याची खात्री झाली. दुखऱ्या दाताला लहानसा स्पर्शसुद्धा खपत नाही! बरे, हे दुखणे तरी साधे, सरळ असावे? तेही नाही. एखाद्या कवीच्या मनातील जिप्सीसारखा एखादा लाकूडतोड्या माझ्या दाताच्या मुळाशी खोल बसलेला असतो आणि तो एकामागून एक घाव घालीत असतो.

असे म्हणतात, की दिवसा सभ्य दिसणारी माणसे रात्री आपल्या खऱ्या रूपात फिरतात. दात हा अवयवही अशाच माणसांसारखा असावा. नाहीतरी दिवसा अधूनमधून पण सभ्यपणे दुखणारा दात रात्री राक्षसासारखा अक्राळविक्राळ का होतो? दातांत आणि चोरांत साम्य असते ते याच बाबतीत. दोघेही रात्री गडबड करतात.

दात दुखण्याने मी आध्यात्मिक तत्त्वचिंतनही करतो. दात दुखतो तेव्हा मला साक्षात्कार होतो, की दात हेच सत्य आहे. जग मिथ्या आहे. त्या क्षणी संसार असार वाटतो. नेहमी हवेहवेसे वाटणारे शेंगदाणे दगडासारखे बेचव लागतात. बायको व मुले हा केवळ भास आहे असे वाटते. समोरून येणारी एखादी सुंदरी डोळ्यांना जाणवतच नाही आणि दाताचा ठणका मला ब्रह्मांड दाखवू लागतो. रात्रभर माझ्या ब्रह्मांडाच्या दहा-वीस फेऱ्या तरी सहज होतात आणि पहाटे ब्रह्मांड मिथ्या असून दातच सत्य आहे याची पुन्हा एकदा जाणीव होते.

माझ्याबद्दल लोकापवाद फार. दातदुखीही त्यातून सुटलेली नाही. माझ्या दातदुखीच्या काळात सबंध आळीला रात्रभर झोप मिळत नाही असे म्हणतात; पण माझा यावर विश्वास नाही. अर्थात आळीतील सर्व लोक आळीपाळीने माझ्या घरात डोकावून 'फक्त दातदुखीच ना?' असा सवाल करून जातात हे खरे आहे; पण यावरून त्यांना झोप येत नाही असा निष्कर्ष काढणे बरोबर नाही. मागच्याच दातदुखीच्या वेळी मी पलंगाच्या कोपऱ्यात दोन्ही हातात तोंड धरून बसलो होतो. (दातदुखीच्या काळात सामान्यत: मी असाच बसतो.) चेहऱ्यावर बहुधा कुणीतरी नुकतीच थोबाडीत मारल्याचा भाव असावा. कारण मी आरशात पाहत नाही. तोंडातल्या तोंडात दाताला आरसा कशाला? मी घशातल्या घशात आवाज बंद करण्याचा प्रयत्न करूनसुद्धा तो बंद होत नव्हता. घसा आणि जीभ फितूर झाली होती. मी फारच मोठ्याने ओरडत होतो, असे बायकोचे मत होते आणि माझ्या बाबतीतील बायकोचे मत हे बहुधा सबंध आळीचे मत असते.

''अहो, केवढ्यांदा ओरडताय? लोकांना काय वाटेल?'' अशी दमदाटी बायकोशिवाय कोण करणार?

''माझा दात दुखतोय त्याला मी काय करू?''

''पण शेजारीपाजारी माणसं राहतात! ती काय म्हणतील? अगदी लहान मुलासारखे काय थैमान घालताय?''

''दात-दात-दात!'' मी चिडून म्हणालो.

''ते कळलं.''

''तुला कळलं. सगळ्यांना कुठं कळलंय?''

''सगळ्या जगाला का कळायला पाहिजे? थोडा तरी सोशिकपणा दाखवा ना म्हणते मी.''

''तू लाख म्हणतेस–दात तुझा नाही. तो माझा आहे. माझ्या दातदुखीबद्दल मी किती ओरडावं हे ठरवणारी तू कोण?''

''मग खुश्शाल ओरडाऽऽ!''

''ओरडीन-ओरडीन! सोडतो की काय? आई गऽऽऽ! मेलोऽऽऽ!''

''आता गप्प बसा जरा. मी कापूर देते दाताखाली धरायला. त्यानं ठणका कमी होईल.''

''नकोऽऽऽ! सरळ बत्ता आण आणि दातावर हाण.''

''वेड लागलंय की काय तुम्हांला?''

''तू खल करू नकोस, बत्ता आण.''

''इश्श्य! मेला एवढा दात दुखतोय तरी शब्दावर कोटी करायची सोडू नका!''

तेवढ्यात बाहेर कुणीतरी आले. बायको जाऊन पाहून आली आणि खालच्या आवाजात मला म्हणाली,

''दाते आले आहेत.''

''ह्या दात्यांचा आणि दातांचा काही संबंध आहे की

काय? माझ्या प्रत्येक दातदुखीच्या वेळी नेमके दाते कसे प्रथम येतात?''

दातदुखीच्या काळात माझी सहनशक्ती पार खलास झालेली असते. दाते किंवा दातार ह्या दातांशी जवळीक दाखवणाऱ्या माणसांनाही भेटू नये असे वाटते!

माझ्या दातदुखीचे आणखी एक वैशिष्ट्य असे, की माझ्या विव्हळण्याने शेजारीपाजारी गोळा होतात आणि माझ्या दाताच्या अध्यक्षतेखाली दातदुखी, ती का होते, टाळावी कशी आणि झाल्यावर कोणते उपचार करावेत यावर एकदा तरी परिसंवाद होतोच. उपस्थित वक्ते मोठ्या हिरिरीने त्यात भाग घेतात. हीच मंडळी एवढ्या मोठ्याने मोकळा होतो. सगळे खुश होतात. दंतआघाडीवर सर्वत्र सामसूम होते. एखाददुसरा महिना जातो आणि पुन्हा तोच दात, तोच ठणका आणि तेच उपचार यांचा पुन्हा प्रयोग होतो.

या सगळ्याला कंटाळून शेवटी मी दाताचा प्रश्न कायमचा सोडवण्याच्या दृष्टीने तो दातच काढून टाकण्याचा निर्धार जाहीर केला. अनेकांचा सल्ला घेऊन आणि अनेक दंतवैद्यांचे चेहरे पाहून त्यातल्या त्यात बऱ्यापैकी दंतवैद्य गाठला. का कुणास ठाऊक; पण माझी अशी समजूत झाली, की ज्याचे दात चांगले असतील असाच दंतवैद्य शोधणे बरे. यापूर्वी आयुष्यात दंतवैद्याशी कसलाही संबंध

बोलतात, की माझे विव्हळणे त्यात बुडून जाते. माझा अनुभव असा, की दातदुखीवरील चर्चेने दातदुखी मुळीच कमी होत नाही! दातदुखीवरील खूप उपचार मला पाठ झाले आहेत. माझा दात दुखू लागला, की मी बायकोला त्यातले काही उपचार करायला सांगतो आणि तीही आपले काही उपचार करते. अशी मिळून २०-२५ प्रकारची औषधे, बोळे माझ्या दातामागे लागतात. चार दिवसांनी दात दुखायचा थांबतो. कशामुळे थांबला याचा शोध करायच्या मी भानगडीत पडत नाही. दात दुखणे थांबल्याचे कळल्याबरोबर परिसंवादातील सगळे वक्ते आपलाच उपचार लागू पडला की नाही याची खात्री करून घेण्यासाठी येतात. मी कुणाचेही मन दुखवत नाही. प्रत्येकाला त्याने सुचवलेल्या उपायानेच गुण आल्याची कबुली देऊन

आला नव्हता. आणि तेच ठीक होते असे संबंध आल्यावर वाटले. मी त्याला भेटून सारी दंतकथा सांगितली. दात काढून टाकण्याचा माझा विचार दंतवैद्याइतका दुसऱ्या कुणालाच पसंत पडला नाही. दात काढण्याबाबत आमचे मतैक्य झाल्यावर पुढचा मार्ग सरळ होता. फक्त दात काढायलाही पैसे द्यावे लागतात याचे वाईट वाटले; पण मग माझी मीच समजूत घातली, की आपण डोक्याचे केस मुळासकट काढत नाही तरी पैसे देतो, मग दात मुळासकट काढण्यासाठी पैसे दिले तर काय बिघडले?

आणि मी प्रामाणिकपणे सांगतो, की दहा-बारा वर्षांपूर्वी दंतवैद्याबद्दलच्या खऱ्याखुऱ्या दंतकथा ऐकल्या होत्या, त्यावरून दंतवैद्याची खुर्ची, दात उपटण्याची क्रिया इत्यादी सर्व गोष्टींबददल माझ्या मनात विक्राळ भीती होती; पण प्रत्यक्षात तसे काही वाटले नाही. दंतवैद्य अलीकडे फारच माणसाळलेले आहेत असे माझे प्रामाणिक मत झाले. त्याने माझ्या हिरड्यांत इंजेक्शन देऊन इतका लीलया दात उपटला, की मी आश्चर्यचिकत होऊन पाहतच राहिलो! दात उपटण्याची क्रिया इतकी सोपी असेल असे वाटले नव्हते. मी आजवर शत्रूंना आणि शेजाऱ्यांना भांडणाच्या वेळी 'दात उपटून हातात ठेवीन', 'दात घशात घालीन' अशा माझ्या शक्तीचे प्रदर्शन करणाऱ्या धमक्या दिल्या होत्या. त्यांना काहीच अर्थ नव्हता, याची हळहळ दंतवैद्याच्या खुर्चीत असतानाच वाटली.

दंतवैद्याने दात दाखवला. हाच तो खलदंत! ज्याने माझे बायकोपुढे हसे केले तोच हा नीच दात. नतद्रष्ट! 'तुला हेच शासन योग्य आहे' असे मी उरलेले दातओठ खाऊन मनाशी म्हणालो. आता पुन्हा तो ठणका लागणार नाही, पुन्हा ते बोळे धरावे लागणार नाहीत. पुन्हा बायकोचा उपदेश ऐकावा लागणार नाही. ह्या विचारांनी मी आनंदाने बेहोश झालो. उरलेल्या दातांना धाक बसावा म्हणून तो काढलेला दात घरी नेण्याचा विचार मनात येऊन गेला; पण त्या दाताची संगतसुद्धा नको असे वाटून मी तो दंतवैद्यालाच अर्पण केला. आनंदाने घरी आलो. दारातूनच ओरडून चार-पाच शेजाऱ्यांना सांगितले, की ''तो तुम्हांला जागवणारा दात गेला. यापुढे दंतसप्ताह नाही.''

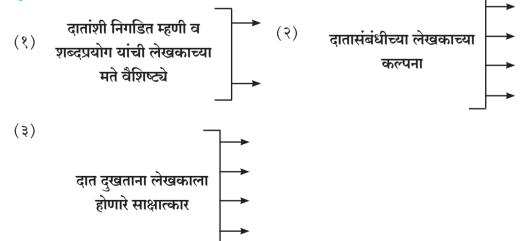
(सबनिशी)

टिपा-

(१) पंचमहाभूते- पृथ्वी, आप, तेज, वायू व आकाश (२) दंतकथा- कल्पित कथा, दाताशी संबंधित कथा. ही पाच मूळ तत्त्वे.

- (१) (अ) कारणे शोधा व लिहा.
 - (१) लेखकाला दातांबद्दल अजिबात प्रेम नाही, कारण
 - (२) दातद्खीच्या काळात दाते किंवा दातार यांना भेटू नये असे लेखकाला वाटते, कारण………

(इ) स्वभाववैशिष्ट्ये लिहा.

(१)	-		(२)	_	→
	परशाची स्वभाववैशिष्ट्ये	-		लेखकाची स्वभाववैशिष्ट्ये	→
	-				

1-1	-		
121	चाकत	ग गा	75.31
171	બાબહ	JI 99	। अगराः
		C .	

(अ) लेखकाच्या मते सहावे महाभूत.	
---------------------------------	--

(आ)	लेखकाने दुखऱ्या दाताला दिलेली उपमा.	
-----	-------------------------------------	--

/ \	20	
(इ)	ऐटीत चालणारा परशा म्हणजे जणू.	
(\ \	Con anti-non active and and	

(ई)	लेखकाच्या मते जन्मा	त एकही दात न दखणा	रा माणूस असा असतो.	
(4)		1 6. 4		

(उ) लेखकाच्या मते कवीने दाताला दिलेली उपमा.		लेखकाच्या मते कवीने दाताला दिलेली उपमा.
---	--	---

(३) व्याकरण.

(अ) खालील वाक्यांतील प्रयोग ओळखा व लिहा.

- (१) चार दिवसांनी दात दुखायचा थांबतो-
- (२) सगळे खुश होतात-
- (३) त्याने माझ्या हिरड्यांत इंजेक्शन दिले-
- (४) डॉक्टरांनी लीलया दात उपटला-

(आ) खालील तक्ता पूर्ण करा.

सामासिक शब्द	समासाचा विग्रह	समासाचे नाव
(१) पंचमहाभूते	•••••	
(२) परमेश्वर	•••••	
(३) शब्दप्रयोग		
(४) शेजारीपाजारी		
(५) विजयोन्माद	••••	

(इ) खालील वाक्यात दडलेला वाक्प्रचार शोधा व लिहा.

माणसाला शरण आणताना तृण धरायला एखादी चांगली जागा असावी, म्हणून दातांची योजना झालेली आहे.

(ई) खालील वाक्यांचे कंसातील सूचनेनुसार वाक्यपरिवर्तन करा.

- (१) परशाने प्रश्न नम्रपणे विचारला नव्हता. (होकारार्थी करा.)
- (२) शिंव्हाला काय भ्या हाय व्हय कुणाचं? (विधानार्थी करा.)
- (३) तुझ्या अंगात लई हाडं हैत. (उद्गारार्थी करा.)

(४) स्वमत.

- (अ) पाठातील विनोद निर्माण करणारी पाच वाक्ये शोधा. ती तुम्हांला का आवडली ते सकारण लिहा.
- (आ) लेखकाने दुखऱ्या दाताची तुलना अक्राळविक्राळ राक्षसाशी केलेली आहे, याबाबत तुमचे मत लिहा.
- (इ) लेखकाच्या दातदुखीबाबत शेजाऱ्यांनी दिलेल्या प्रतिक्रियांच्या संदर्भात एक छोटे टिपण तयार करा.

(५) अभिव्यक्ती.

प्रस्तुत पाठ तुम्हांला आवडण्याची वा न आवडण्याची कारणे लिहा.

उपक्रम:

डोळे व नाक या अवयवांशी संबंधित वाक्प्रचारांची यादी करा.

• तोंडी परीक्षा.

खालील वाक्प्रचारांचे अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

- (१) नक्षा उतरणे-
- (२) शंख करणे-
- (३) दात घशात घालणे-
- (४) खल करणे-
- (५) चारीमुंड्या चीत होणे-
- (६) सिंहाचा बकरा होणे-
- (७) मेख मारणे-

**

वाचा.

- * दातांशी संबंधित खालील वाक्प्रचारांच्या अर्थासंबंधी मित्रांशी चर्चा करा.
 - (१) दातओठ खाऊन बोलणे-
 - (२) दातास दात लावून बसणे-
 - (३) दातखिळी बसणे-
 - (४) दात धरणे-
 - (५) दात दाखवणे-